

Is it Permissible to Start a Breakaway Minyan?

Alex S. Ozar

1) R. David Weiss Halivni

It is my personal tragedy that the people I daven with I cannot talk to and the people I talk to I cannot daven with. However, when the chips are down I will always side with the people I daven with. For I can live without talking, I cannot live without davening.

2) שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפלה סימן צ

מי שיש לו בהכ"נ בעירו ואינו נכנס בו להתפלל נקרא שכן רע וגורם גלות לו ולבניו.

2) תלמוד בבלי מסכת יבמות דף יד עמוד א

ומ"ד עשו, קרינן כאן: לא תתגודדו, לא תעשו אגודות אגודות! אמר אביי: כי אמרינן לא תתגודדו - כגון שתי בתי דינים בעיר אחת, הללו מורים כדברי ב"ש והללו מורים כדברי ב"ה, אבל שתי בתי דינים בשתי עיירות - לית לן בה. אמר ליה רבא: והא ב"ש וב"ה כשתי בתי דינים בעיר אחת דמי! אלא אמר רבא: כי אמרינן לא תתגודדו - כגון ב"ד בעיר אחת, פלג מורין כדברי ב"ש ופלג מורין כדברי ב"ה, אבל שתי בתי דינים בעיר אחת - לית לן בה.

3) שו"ת רבי אליהו מזרחי (הרא"ם) סימן נג

על אודות חילוף הדיעות שנפלו בין הקהל ונפרדו קצתם מתוך הקהל ונמצאו בידם הקדשת של הקהל שנפקדו להם בעצת כל הקהל אם הדין נותן להחזירם לדין הקהל מפני שהמעוט בטל ברוב בכל מקום

... וגם הפרוד שנפרדו מהם מעוט הקהל שלא כדין עשו מה שעשו שהרי היה להם להמשך אחר רוב דיעות הקהל כפי מה שגזרה תורתנו הקדושה אחרי רבים להטות ואפילו אם היו המועטים יותר עשירים ויותר חכמים מהמרובים כדאוכחנ' לעיל, הנה מכל אלו הפנים שורת הדין נותנת שיתנו כל ההקדשות בידי הכת הגדולה שיעשו בהם כרצונם אם להפקידם ביד מי שירצו ואם לפזרם באי זו מצוה שירצו,

וגדולה מזו אני אומר שאפילו הם אינם רשאים לקבוע כת לעצמם מכיון שמתחלה שלא כדין נעשת אבל ראוי שילכו להתפלל עם הכת האחרת ולהשלים עמהם ויהיו כלם לאחדים כאשר היו בראשונה כדי שתקיים גזרת תורתנו הקדושה דאחרי רבים להטות במקומה ואחר כך אם ירצו יחיד או רבים לצאת מחמת שאין הבית מכילה אותם או מחמת סבות אחרות שאינן מחמת חלוק הדיעות שביניהם הנה הרשות בידם אבל שיצאו מאותו כנסת מחמת שהם רוצים לקיים דעותיהם ולבטל דעת הרבים הפך גזרת התורה הוה ליה כמו הדיינים שנתוועדו ושמעו דברי הבעלי ריבים וכשנחלקו בדיעותיהם באותו דין וראו המועטים שרבו דיעות החולקים עליהם קמו והלכו להם ולא רצו לקיים גזרת אחרי רבים להטות שהם עוברים במצות עשה דאחרי רבים להטות.

4) שו"ת רדב"ז חלק ג סימן תעב (תתקי)

. גרסינן בפ' אין עומדין. אין עומדין להתפלל לא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה ולא מתוך מריבה ולא מתוך כעס ותו גרסינן ר' חנינא ביומא דריתחא לא הוה מצלי פי' ביום שהיה כועס. תו גרסינן כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל. תו גרסינן שמואל לא הוה מתפלל בביתא דאית ביה שכרא מפני הריח שהיה טורדו ומונעו מלהתכוין. למדת מכל הני שלא יתפלל אדם לא במקום שטורד מחשבתו ולא בזמן שמבטל את כוונתו ומעתה היחיד או הרבים שיש להם איבה או שנאה או כעס או מריבה עם הצבור אין תפלתם רצויה ואסור להם להתפלל שם שמחשבתו טרודה ולא יוכל לכוין בתפלתם וכ"ש אם מכעיסין אותו על פניו תמיד וכ"ש אם הכעס הוא עם

מנהיגי הקהל ואי לאו דמיסתפינא הוה אמינא דטב ליה להתפלל ביחיד מלהתפלל בחברת בני אדם שאין דעתו נוחה מהם. עוד יש טעם אחר דאין ראוי לאדם שיתפלל אלא במקום שלבו חפץ. כי היכי דאמרינן אין אדם לומד תורה אלא במקום שלבו חפץ וטעמו של דבר כי בהביט האדם אל מי שדעתו נוחה בו נפשו מתעוררת אל הכוונה השלימה ודעתו מתרחבת ולבו שמח ונחה עליו אז רוח ה' כענין שאמרו בנבואה:

וא"ת הא אמרינן דאינו דומה קלוס המלך והדרתו במתקלס באנשים מרובים לקלוס שהוא מתקלס באנשים מעטים והכי אמרינן לענין מגלה והלל וברכות ולענין תפלה וקרא כתיב ברוב עם הדרת מלך וכתיב נמי הן אל כביר לא ימאס ובשלמא יחיד ההולך להתפלל בב"ה אחרת הרי נתוסף על אותו הקהל ואיכא הכי ברוב עם אבל צבור המתחלק אף על פי שהם רשאים הואיל ואיכא עדה בכל אחד מהם מ"מ לא יפה עושין דברוב עם הדרת מלך וכדכתיבנא. הא לא קשיא דכיון שהם לבות חלוקים אין קלוסן עולה יפה ולפיכך נהגו בכל גלילות ישראל שכל בני עיר ולשון אחד עושין להם קהל בפני עצמו ולא יתערבו עם אנשי עיר ולשון אחר ולא היה אחד מהרבנים שמיחה בידם כי בחלוק המקומות והלשונות יתחלקו הלבבות ואין קלוסן עולה יפה ובהיותם כולם בני עיר אחת ולשון אחד יהיה השלום מתוך ביניהם לפי שכל אחד מכיר מקומו וערכו. שולחן ערוך חושן משפט הלכות שותפים בקרקע סימן קסב ואם רוצים לבנות להם בית הכנסת אחר, או יחידים הבאים לבנות להם בית הכנסת, אין אחרים יכולין למחות בידם, והמוחה ראוי לנזיפה (ריב"ש סימן רנ"ג)

3) שו"ת הריב"ש סימן רנג

גם מה שאמרת אם באו יחידים לעשות להם מדרש לתפלה וקמו אנשים למנוע, אם נתן לשמוע, ודאי משתקין אותו בנזיפה שמעכבין את הרבים מלעשות מצוה ואין עון גדול מזה. וכבר מנה הרמב"ם ז"ל זה באותן כ"ד דברי' שב"ד נזקקי' לנדות העובר, ואיתא בירושלמי דמוע"ק = דמועד קטן = (פ"ג ה"א) מעכב רבים מלעשות מצוה צריך נדוי. ואם נותנין טעם לדבריהם מפני ישוב הבה"כ = הבית הכנסת = שלא תחרב אז הקהל מעיינין בדבר ועושין תקנה לקיים את שתייהן.

4) שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן מו

ולכן אלו שרוצים לעשות בשביל זה מנין במקום אחר וחושבים שעושים בזה דבר גדול אין עושים כהוגן ורק הוא ענין פוליטיקא /פוליטיקה/ מצד כח היצר והשטן אשר בעוה"ר מרקד בינן עד אשר ירחם ה' וישלח לנו הגואל צדק ויערה עלינו רוח ממרום ללכת בדרך התורה והאמת לבלי לנטות ימין ושמאל. ידידו,

5) שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק א סימן לח

ברור טעמי הפס"ד בדבר אנשים שהלכו מביהכ"נ של רבי אחד שהתפללו אצלו ויסדו בגבולו ביהכ"נ אחר על עצם הליכה משם וקפוח פרנסתו ח' דעשי"ת תשי"ח. ... והם השיבו כי לא היה אפשר להם להתפלל בביהכ"נ של רב זה, מצד שינויים בנוסח ובניגון התפלה אשר הוא בלבול גדול להתפללים שלא הורגלו בזה, וגם מצד שדרכו של הרב לקלל ולהפחיד ולבזות כמו שאירע איזה פעמים שזה קשה לסבול, וגם שאיזה מהתפללים שם זלזלו את רבם הצדיק שא"א להם לסבול זה ולכן היה להם הרשות להפרד ולקבוע ביהכ"נ אחר, ואומרים שלא עשו שום פעולה ולא בדברים להמשיך אנשים שילכו לביהכ"נ שלהם. והרבי השיב שבכל העת היה בשלום עם כל אדם והפחדות שלו היה רק פעם אחת להציל את עצמו מהוצאת שם

רע ופעם השני לא היה ענין הפחזה רק התעוררות בעלמא שכל אחד צריך רחמים ויותר לא היה שוב חרחורי דברים ביניהם.

הנכון לע"ד שלא היה רשות לא להם ולא לשום אדם ליסד ביהכ"נ אחר במקום הסמוך שע"י זה ודאי שהרבה מאלו שהיו הולכים אצלו כשלא היו מייסדים ביהכ"נ האחר ילכו לביהכ"נ האחר שיסדו **דיש בזה איסור מהפך בחררה ויורד לאומנות חברו כמבואר בחת"ס חלק חו"מ סימן ס"א דבדבר שאין מקום לשניהם איכא איסור יורד לאומנות חברו אף לבר מאתיה אף לר"ה בדר"י ב"ב דף כ"א והובא בפ"ת סימן קנ"ו סק"ג. ואף שעדיין נשארו אצלו אנשים שמתפללים שם כיון שהוקטן המנין כל כך עד שאין לו כדי חייו והוזל ע"י זה ביהכ"נ שלו בהרבה מאד הוא ודאי קפוח הפרנסה שאסור...**

ולגרום בהשפעה על אחרים שילכו מביהכ"נ של הרבי איכא ממילא לבד איסור יורד לחייו של חברו גם איסור לפני עור דהרי האחרים יעברו בעצמם. משה פיינשטיין

6) שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן מו

בדבר לבטל ד' בתי כנסיות ולבנות במקומם ביהכ"נ אחד גדול י"ט טבת תשכ"ג. מע"כ ידידי הרה"ג מהר"י יצחק ווערבין שליט"א

בדבר שרוצים אחרים לבטל הארבעה בתי כנסיות שבעיר סקרענטאן ולבנות ביהכ"נ אחד גדול לכל בני העיר, הוא רק **עצת היצר שהוא כדי לבטל בתי כנסיות של שומרי תורה ולהפכם במשך הזמן לקאנסערוואטיוון ורעפארמער, וגם תיכף כיון שיהיה גדול יותר מדי ירצו להעמיד מייקרעפאן לשמוע התפלות מהחזן וקה"ת ודרשת הרב שהוא חלול שבת וכדומה עוד הרבה איסורין ולכן צריך להשתדל בכל הכחות ולבטל זה.**

וגם בעצם הדין אף אם היתה הכוונה לשם שמים כדי שיהיה ברוב עם, נמי אסור לבטל ביהכ"נ. דהא המג"א הביא בסימן קנ"ד סוף ס"ק כ"ג בשם הריב"ש שהמעכב לבנות ביהכ"נ אפילו יש ביהכ"נ אחרת בעיר מונע הרבים לעשות מצוה, אף שיכולים להתפלל בביהכ"נ האחד ויהיה עוד במעלת ברוב עם ומ"מ אסור ונחשב מונע הרבים לעשות מצוה שהוא מחייבי נידוי שמנה הרמב"ם פ"ו מת"ת הי"ד כמפורש בריב"ש סוף סימן רנ"ג. **והטעם פשוט משום דיש מעלה בעוד ביהכ"נ לאלו שרחוקים מביהכ"נ הראשון שלפעמים יקשה להם לילך לביהכ"נ וכשיהיה עוד ביהכ"נ שקרוב להם ילכו לביהכ"נ ויתפללו בצבור וישמעו קדיש וקדושה וזה עדיף ממעלת ברוב עם וגם בלא זה לאפושי קדושה עדיף. ולכן מסתבר שאף הרא"מ שהביא המג"א שפליג וסובר דאם ביהכ"נ האחד מכילה אותם אסורים ליפרד הוא רק מטעם שכיון שעד עתה מקיימים ברוב עם אין למנוע מעלה זו בשביל מעלות האחרות שיהיה בשני בתי כנסיות אף שהם עדיפי, משום דסובר הרא"מ דאין לבטל אף מצוה קלה בשביל מצוה גדולה, וא"כ כשהוא להיפוך שיש שני בתי כנסיות יודה גם הרא"מ שאסור לבטל השנים ולבנות רק אחד גדול עוד מכ"ש.**

7) רב אשר וייס

וכל זה תמוה בעיני דאיך נוכל לכפות על אנשים להתפלל במקום שאין לבם חפץ ומה זה ענין ליורד לאומנות חבירו, וכי נוכל לכפות על לקוחות שרגילים היו לקנות בחנות פלוני שלא לקנות בחנות של אלמוני, הלא לא מצינו איסור אלא על בעל חנות ולא על הלוקחות, וכאשר חלק מהמתפללים רוצים לפרוש הרי הם כלוקחים שהחליטו לקנות במקום אחר ואין עליהם כל איסור יורד לאומנות חבירו.

ומה שטוען הרב שערך בית הכנסת ירד עקב פרישת חלק מן המתפללים, הלא פשוט שאין בזה טענה כלשהי, והרי זה כשכן שטוען כנגד שכנו העשיר שאם יעבור לבית אחר ירד ערך בתי שכניו וכי אסור לו לעבור דירה, אתמהא.

והנראה עיקר בזה לענ"ד, דיש רשות ביד המיעוט לפרוש ולהקים בית כנסת משלהם, וכן עמא דבר מעשים בכל יום. אך אין זה אלא כשיש טעם נכון להרבות תורה וכבוד שמים בחלוקה זו. ומצוי שחלק מצעירי הקהילה חפצים

בבית כנסת תורני יותר שיש בו יותר צביון של התמדה בתורה ודקדוק בהלכה וכדו', וכל כה"ג רשאים הם לפרוש. וכך גם כאשר רצונם לקבוע בית כנסת בחלק אחר של העיר כדי שהמתפללים לא יצטרכו לכתת רגליהם למרחקים, ומן הסתם ימשכו יותר אנשים לתורה ולתפלה. סו"ד כאשר כונתם לשם שמים עיקר ההלכה כשיטת הריב"ש וכדמשמע בדברי הרמ"א הנ"ל.

אך כאשר אין כאן ריבוי כבוד שמים אלא יצר המחלוקת והפלגנות בודאי אין זה ראוי. כינוס לצדיקים הנאה להם והנאה לעולם וברוב עם הדרת מלך. אמנם אם יצר המחלוקת כבר אוהז בקרנות המזבחה והקטטה גורמת לשנאת אחים וחילול שם שמים מוטב שיתפרדו וכל אחד יפנה לדרכו, אם הימין ואשמאילה, אם השמאל ואימינה. והאמת והשלום אהבו. בברכת השלום

ולענ"ד נראה עוד, דכאשר כולם מתפללים באותו עת, ובפומבי גדול אף אם יחלוקו לשני מניינים, מ"מ הוי ברב עם הדרת מלך, דמה לן אם מתפללים בחדר אחד או בשני חדרים, ואטו מביאי הבכורים עמדו כולם תוך ד' אמות, ובאו כולם בקרן אחד, אלא כל שנעשה בכנופיא ובפרסום הוי כבוד מלכות וברב עם הדרת מלך. ולהלכה נראה, פוק חזי מאי עמא דבר וכבר נהגו לחלק, וכך אני מורה ובא. ביקרא דאורייתא אשר וייס